

Β΄ ΕΡΕΥΝΕΣ - ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Η αποζημίωση των θυμάτων εγκληματικών πράξεων

Η εμπειρία του Κεμπέκ στον Καναδά*

ΑΝΤΩΝΗ Δ. ΜΑΓΓΑΝΑ, Καθηγητή, Διευθυντή Τομέα Εγκληματολογίας Παντείου Πανεπιστημίου

Ο Νόμος για την αποζημίωση των θυμάτων εγκληματικών πράξεων υπάρχει από το 1972. Ψηφίζοντας αυτό το Νόμο η Κυβέρνηση του Κεμπέκ λάβαινε υπ' όψιν τα κοινωνικά προβλήματα που προκαλούσε μια αυξανόμενη εγκληματικότητα γενικότερα και ειδικότερα απέναντι στα θύματα βίας. Στις περισσότερες περιπτώσεις τα θύματα δεν μπορούσαν να αποζημιωθούν για τις βλάβες που υπέστησαν, δεδομένου ότι ο δράστης ήταν αναξιόπιστος ή δεν είχε ανακαλυφθεί.

Από τότε που ψηφίστηκε ο νόμος τα θύματα βίας που είχαν υποστεί σωματική βλάβη ή ψυχολογικό ή νευρικό σοκ από την τέλεση του εγκλήματος μπόρεσαν να επωφεληθούν από τα μέτρα που πρότεινε ο Νόμος. Από την ψήφιση του Νόμου ο αριθμός των πολιτών που αποζημιώθηκαν δεν σταμάτησε να αυξάνεται. Έτσι, ενώ το 1972 έγιναν δεκτές 148 αιτήσεις, το 2007 έφθασαν τις 4.810.

Από την ίδρυσή της η Διεύθυνση για την αποζημίωση θυμάτων δέχθηκε περισσότερες από 87.000 αιτήσεις καταβάλλοντας αποζημιώσεις ύψους 894 εκατ. δολ.

Κάτω από το ίδιο πρίσμα το Κοινοβούλιο ψήφισε, το Δεκέμβριο του 1977, το Νόμο που επιβράβευε το πνεύμα αλληλεγγύης. Έτσι κάθε πρόσωπο που βοηθά κάποιον του οποίου η ζωή ή η σωματική ακεραιότητα σε κίνδυνο μπορεί να αποζημιωθεί για τη βλάβη που υπέστη. Πλην ορισμένων μικρών εξαιρέσεων, οι αποζημιώσεις είναι ίδιες με εκείνες που προβλέπει ο Νόμος για τα εργατικά ατυχήματα. Όσον αφορά στα διάφορα μέτρα περιλαμβάνουν την αποζημίωση, την ιατρική περίθαλψη και την αποκατάσταση.

Εφεξής οι ειδικοί αναλύουν τις νέες αιτήσεις και, μέσα στα πλαίσια μιας υγιούς διαχείρισης του κινδύνου, λαμβάνουν άμεσα μια απόφαση στις περιπτώσεις που πρέπει καταφανώς να γίνουν αποδεκτές. Με τον τρόπο αυτό περισσότερο από το 50% των περιπτώσεων γίνονται αποδεκτές την επόμενη μέρα αφ' ότου υποβλήθηκαν οι αιτήσεις. Οι άλλοι φάκελοι όπου πρέπει να γίνει κάποια έρευνα ή χρειάζονται πληροφορίες στέλνονται στην ειδική Επιτροπή για την αποτίμηση, η οποία οφείλει να τεκμηριώσει τα στοιχεία ώστε να ληφθεί μια απόφαση.

Τα συγκεκριμένα μέτρα προβλέπουν ότι οι συγγενείς ενός θύματος ανθρωποκτονίας μπορούν να επωφεληθούν από 20 συνεδρίες ψυχοθεραπείας, ενώ για τα άλλα εγκλήματα, ένα πρόσωπο που μπορεί να συνδράμει στην αποκατάσταση του θύματος (π.χ. φίλος, συγγενής) δικαιούται 15 συνεδρίες.

Το 2007, 73 πρόσωπα επωφεληθήκαν από αυτά τα μέτρα, ήτοι 28 συγγενείς θυμάτων ανθρωποκτονίας και 45 συγγενείς χρήσιμοι για την αποκατάσταση των θυμάτων άλλων εγκλημάτων. Για τα άλλα εγκλήματα σε ένα 75% των περιπτώσεων, ο συγγενής ήταν η μητέρα του θύματος.

Στις 27.11.2007, η Κυβέρνηση του Κεμπέκ κατέθεσε προς ψήφιση το Σχέδιο Νόμου 58 τροποποιώντας τη Νομοθεσία για τις σχέσεις εργασίας το οποίο προβλέπει ότι ένας μισθωτός μπορεί να απουσιάσει από

την εργασία του για μια μέγιστη περίοδο 104 εβδομάδων αν ο ίδιος ή το ανήλικο παιδί του υπέστη σοβαρές σωματικές βλάβες μετά από ένα έγκλημα ή αν ο/η σύζυγος ή το παιδί του απεβίωσε μετά από μια τέτοια πράξη. Προβλέπει, ακόμη, μια περίοδο απουσίας 52 εβδομάδων maximum αν ο/η σύζυγος του μισθωτού απεβίωσε αυτοκτονώντας ή το ανήλικο παιδί του εξαφανίστηκε.

Στο Κεμπέκ, ένα πρόσωπο που τραυματίστηκε μετά από ένα έγκλημα από αυτά που αναφέρονται στο παράρτημα του Νόμου μπορεί να επωφεληθεί των μέτρων που προβλέπει η νομοθεσία ή ακόμη εκείνος που προβαίνει στη σύλληψη ενός εγκληματία ή που βοηθά έναν αστυνομικό που προσπαθεί να συλλάβει κάποιον και υφίσταται κάποια βλάβη ή ακόμη αν το άτομο προσπαθεί να προλάβει ένα έγκλημα ή βοηθά τον αστυνομικό που προσπαθεί να προλάβει το έγκλημα και υφίσταται κάποια βλάβη και τέλος τον διασώστη που τραυματίζεται, πεθαίνει ή υφίσταται υλικές ζημιές κατά τη στιγμή που προσφέρει τη βοήθειά του σε κάποιον του οποίου η ζωή ή η σωματική ακεραιότητα βρίσκονται σε κίνδυνο.

Σε περίπτωση θανάτου τα πρόσωπα που εξαρτώνται από τον αποβιόσαντα θα αποζημιωθούν.

Κατά τη διάρκεια της χρονιάς 2007 εκδόθηκαν 5.998 αποφάσεις σύμφωνα με τις δύο νομοθεσίες. 4.843 αιτήσεις έγιναν δεκτές και 846 απορρίφθηκαν.

Μέτρα από τα οποία μπορούν να επωφεληθούν:

Κατά την περίοδο που ο αιτών αδυνατεί να εργασθεί ή να εκπληρώσει τις συνήθειες ασχολίες του εισπράττει το 90% του ακαθάριστου μισθού του. Ο μέγιστος μισθός που εξασφαλίζεται ήταν το 2007, 59.000 δολ.

Εξάλλου μπορούν να επιστραφούν τα ακόλουθα έξοδα:

– Έξοδα για φυσική αποκατάσταση (φάρμακα, ιατρικές επεμβάσεις, κ.λπ.)

– Κοινωνική αποκατάσταση (ψυχοθεραπεία, έξοδα για προστασία, κ.λπ.)

– Επαγγελματική αποκατάσταση (προγράμματα εκπαίδευσης, εκμάθησης νέου επαγγέλματος, κ.λπ.)

Επιπρόσθετα, αν παραμένουν διαρκείς βλάβες μετά τις θεραπείες, ο αιτών εισπράττει ένα μηνιαίο επίδομα ανάλογο με τη φυσική ή ψυχολογική του αναπηρία.

Αποζημίωση σε περίπτωση υλικών ζημιών

Το θύμα ενός εγκλήματος (ή ο διασώστης) μπορεί να εισπράξει αποζημίωση μέχρι 1.000 δολ.

Κατά τη διάρκεια του 2007, οι υπάλληλοι για πληροφορίες δέχθηκαν 90.283 τηλεφωνήματα μια αύξηση 17% σε σχέση με το 2006. Απάντησαν στα τηλεφωνήματα αυτά σε λιγότερο από 60 δευτερόλεπτα σε ένα 54% των περιπτώσεων. Επιπλέον 2.166 επισκέπτες επισκέφθηκαν τα γραφεία πράγμα που βοήθησε στην προσωπική επικοινωνία με την πελατεία.

Προσωπικό

Στις 31.12.2007, Η Διεύθυνση για την αποζημίωση θυμάτων εγκληματικών πράξεων αριθμούσε 74 μόνιμους υπαλλήλους, 37 ευκαιριακούς,

* Κύρια πηγή για τη δημοσίευση αυτή υπήρξε η Ετήσια Έκθεση για το 2007 της κρατικής υπηρεσίας για την αποζημίωση θυμάτων εγκληματικών πράξεων του Κεμπέκ. IVAC (indemnisation des victimes d'actes criminels), Québec, Canada, 2008.

7 συμβασιούχους και 3 αποσπασμένους. Το ποσοστό των γυναικών ανερχόταν σε 83%.

Κατά την περίοδο αυτή (το 2007) δόθηκαν αποζημιώσεις ύψους 73.868 430,36 δολ. Παρατηρούμε ότι περισσότερες ήταν οι γυναίκες που αποζημιώθηκαν σε σχέση με τους άνδρες (62,3%).

Τα κυριότερα εγκλήματα ήταν οι σωματικές βλάβες και τα σεξουαλικά αδικήματα που από μόνα τους συνιστούν το 71% των εγκλημάτων για τα οποία δόθηκε αποζημίωση. Ένα 26% των θυμάτων ήταν κάτω των 18 ετών και υπήρξαν θύματα σεξουαλικών εγκλημάτων σε ποσοστό 58%.

Όσον αφορά στα εγκλήματα κατά προσώπων 18 έως 35 χρόνων εκπροσωπούν ένα 35% και το ίδιο ποσοστό αφορά και στα άτομα 36-64 χρόνων.

Κατά σειρά τελέστηκαν τα αδικήματα των σωματικών βλαβών, ένοπλων επιθέσεων και σεξουαλικών επιθέσεων. Όσον αφορά στους ηλικιωμένους αποτελούσαν το 4% των θυμάτων κυρίως σωματικών βλαβών.

Τα σεξουαλικά αδικήματα περιλαμβάνουν: την αιμομιξία, σχέση με πρόσωπο που εξαρτάται (κατάχρηση εξουσίας), σεξουαλική επίθεση, ένοπλη σεξουαλική επίθεση και σοβαρή σεξουαλική επίθεση.

Πίνακας 1

Ηλικία του θύματος	Γυναίκες	Άνδρες	Σύνολο	Ποσοστό
0-6	113	96	209	4,3%
7-12	285	194	479	10,0%
13-17	384	176	560	11,6%
18-35	1.051	650	1.701	35,4%
36-64	1.046	611	1.657	34,5%
65>	118	86	204	4,2%
Σύνολο	2.997	1.813	4.810	100%

Κατανομή των εγκλημάτων ανάλογα με το φύλο του θύματος

Αδίκημα (αρθ. Ποιν. Κωδ.)	Γυναίκες	Άνδρες	Σύνολο
86 Απειλή με όπλο	12	10	22
153 Σεξ. με κατάχρηση	2	0	2
155 Αιμομιξία	17	0	17
220 Ανθρ/νία από εγκλ. αμέλεια	1	0	1
221 Σωμ. βλ. από «»	1	4	5
229 Φόνος	21	28	49
(Άμεσος μάρτυρας φόνου)	11	5	16
234 Ακούσια υπαίτ. ανθρ/νία	3	3	6
239 Απόπειρα φόνου	10	25	35
246 Αντίσταση κατά την τέλεση	0	1	1
258 Επικ. οδήγ. σκάφους	1	0	1
265 Σωμ βλάβες με όχημα	1	0	1
266 Σωμ. βλάβες	1.348	688	2.036
267 Ένοπλη επίθεση	242	582	824
268 Βαριά σωμ βλάβη	7	36	43
269 Παράνομη πρόκλη σωμ. βλαβ.	6	7	13
271 Σεξουαλική επίθεση	1.128	254	1.382
272 «» (Ένοπλη)	13	0	13
273 «» (Βαριά)	5	0	5
279(1) Απαγωγή	3	3	6
279(2) Παράνομη κατακράτηση	21	3	

343 Ληστεία	108	135	243
423 Απειλή με χρήση βίας	17	4	21
430(2) Φθορά	1	0	1
433 Εμπρησμός	7	3	10

Πίνακας 2

Κίνητρα του εγκλήματος ανάλογα με το φύλο του θύματος			
	Γυναίκες	Άνδρες	Σύνολο
Συμφέρον	5	9	14
Χωρίς εύλογη αιτία	156	222	378
Σεξουαλικό	1.154	253	1.407
Ρατσιστικό (discrimination)	0	9	9
Ζήλεια	46	48	94
Πορνεία	4	0	4
Συμπλοκή	1.050	518	1.568
Ναρκοτικά	4	3	7
Εκδίκηση	71	149	220
Ένοπλη ληστεία	127	184	311
Απροσδιόριστο	103	215	318
Άλλο	210	164	374
Κανένα	48	23	71

Κατανομή των τόπων του εγκλήματος ανάλογα με το θύμα

	Γυναίκες	Άνδρες	Σύνολο
Τράπεζα	9	6	15
Εμπορικό κατάστημα	23	30	53
Κέντρο διασκέδασης	59	192	248
Κατοικία θύματος	1.887	579	2.466
Κατοικία δράστη	395	166	561
Κατοικία τρίτου	89	69	158
Νοσ. Ίδρυμα	14	4	18
Ξενοδοχείο-εστιατόριο	21	19	40
Σχολείο	21	41	61
Χώρος δουλειάς	21	30	51
Φυλακές	0	15	15
Μέσο μεταφοράς	76	40	116
Πάρκο	32	53	85
Χώρος στάθμευσης	31	76	107
Δημόσιος δρόμος	173	383	556
Άλλος	76	67	143

Λόγοι απόρριψης των αιτήσεων

	2005	2006	2007
Απουσία στοιχείων για έγκλημα	273	339	178
Ατύχημα	1	0	0
Σοβαρό λάθος	143	231	136
Απουσία στοιχείων τραυματισμού	173	217	96
Έγκλημα μη αναφερόμενο στο Νόμο	58	102	117
Παραγραφή	138	250	215

1. Υπάρχει απουσία στοιχείων για την τέλεση εγκλήματος:

– Στην περίπτωση ατυχήματος ή δεν υπήρχε πρόθεση για πρόκληση σωματικής βλάβης, π.χ. παιχνίδι.

– Όταν το θύμα δεν αποδεικνύει με βάσιμα στοιχεία ότι το γεγονός ή ο τραυματισμός απορρέει από μια εγκληματική πράξη. Παράδειγμα η πτώση στο πεζοδρόμιο ενός μεθυσμένου.

2. Η σοβαρή αμέλεια συνίσταται σε μια αβλεψία ή επικίνδυνη απροσεξία ή μια χονδροειδής αμέλεια από το θύμα.

3. Τα εγκλήματα που δεν αναφέρονται στη νομοθεσία είναι για παράδειγμα:

– Τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας (απλή κλοπή, διάρρηξη, απάτη, εκβίαση).

– Ορισμένα αδικήματα κατά του προσώπου (απειλή από τηλεφώνου, παρενόχληση).

4. Υπάρχει παραγραφή όταν η αίτηση υποβλήθηκε εκτός της προβλεπόμενης προθεσμίας, ήτοι ένα έτος μετά τον τραυματισμό χωρίς εύλογη αιτία.

Επίμετρο

Η πολύχρονη εμπειρία του Κεμπέκ στο κεφάλαιο της αποζημίωσης θυμάτων εγκληματικών πράξεων είναι ιδιαίτερα σημαντική και χρήσιμη. Θυμάμαι το 1979 ότι η Γαλλική Κυβέρνηση είχε στείλει εμπειρογνώμονες στο Κεμπέκ για να μελετήσουν την, πρωτοπόρα τότε νομοθεσία με στόχο να υιοθετήσει η Γαλλία ένα παρόμοιο σύστημα. Θεωρούμε ότι και για την Ελλάδα, υποχρεωμένη να ακολουθήσει την Ευρωπαϊκή Πρακτική όπως έγινε ήδη εξ' άλλου σε νομοθετικό επίπεδο, η εμπειρία του Κεμπέκ μπορεί να αποδειχθεί πολύ χρήσιμη.

Η εξέλιξη της εγκληματικότητας στην Ελλάδα

ΑΝΤΩΝΗ Δ. ΜΑΓΓΑΝΑ, Καθηγητή, Διευθυντή Τομέα Εγκληματολογίας Παντείου Πανεπιστημίου

I. Εισαγωγή

Από το 1990 άρχισε η μείωση της εγκληματικότητας στη Β. Αμερική αντίθετα προς τις προβλέψεις πολλών ειδικών. Η μείωση αυτή αποδόθηκε από ορισμένους στην υιοθέτηση πιο κατασταλτικών πολιτικών που μεταφράστηκε στην πράξη με την εφαρμογή του δόγματος της μηδενικής ανοχής για τα μικρά αδικήματα και τη διόγκωση του αριθμού των εγκλείσεων ενώ από άλλους κυρίως στην επίδραση δημογραφικών, οικονομικών και πολιτιστικών παραγόντων.

Στην Ευρώπη το φαινόμενο της μείωσης της εγκληματικότητας άρχισε να εμφανίζεται με καθυστέρηση από τις αρχές της δεκαετίας του 2000. Αντίθετα, η Ελλάδα ακολουθεί το δικό της δρόμο εφόσον η εγκληματικότητα εξακολουθεί να αυξάνεται όπως δείχνουν οι Ευρωπαϊκές Στατιστικές. Επιτακτική εμφανίζεται, επομένως, η ανάγκη εντοπισμού των παραγόντων στους οποίους οφείλονται αυτές οι «ιδιαιτερότητες» της Ελληνικής εγκληματικότητας καθώς και η χάραξη μιας συνολικής και όχι συγκυριακής Αντεγκληματικής Πολιτικής για τον καλύτερο συντονισμό της δράσης των διαφόρων παραμέτρων που συμμετέχουν στην άσκηση της. Και βεβαίως όταν μιλάμε για παραμέτρους δεν περιοριζόμαστε στον ποινικό μηχανισμό αλλά και σε άλλους κοινωνικούς φορείς, όπως και τους πολίτες γενικότερα που καλούνται να παίξουν ένα πλέον ενεργό ρόλο σε θέματα που άπτονται άμεσα της ποιότητας της κοινωνικής ζωής.

II. Τα στατιστικά δεδομένα

Όσον αφορά τις ευρωπαϊκές εγκληματολογικές στατιστικές, η Eurostat διαπιστώνει¹ για την περίοδο 1998-2007, ότι η εγκληματικότητα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρουσίασε αύξηση από το 1999 έως το 2002, ενώ μειώνεται συνεχώς τα επόμενα χρόνια.

Ειδικότερα τα αδικήματα που παρουσίασαν αύξηση είναι τα βίαια εγκλήματα, το εμπόριο ναρκωτικών και οι ληστείες ενώ μειώθηκαν τα αδικήματα κατά της περιουσίας, όπως οι κλοπές αυτοκινήτων και οι διάρρηξεις σπιτιών.

Στον πίνακα εγκλημάτων που καταγράφηκαν από την αστυνομία, τρεις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρουσιάζουν αυξητική τάση: η Ελλάδα, η Πορτογαλία και η Σλοβακία. Συγκεκριμένα για την Ελλάδα

από 385.681 αδικήματα το 1998 περάσαμε στα 463.750 το 2006, ενώ παρουσιάζονται κάποιες ανεξήγητες διακυμάνσεις οι οποίες πιθανόν να οφείλονται στην εφαρμογή μιας συγκυριακής αντεγκληματικής πολιτικής υπό την πίεση συγκεκριμένων παραγόντων. Έτσι ενώ το 2003 έχουμε 441.839 αδικήματα, το 2004 (έτος των Ολυμπιακών Αγώνων που τελέστηκαν στην Ελλάδα), ο αριθμός μειώνεται στα 405.627 για να ξανανέβει στις 455.952 και να παρουσιάσει μια δεύτερη απότομη μείωση το 2007 με 423.422 αδικήματα.

Ειδικότερα για τα επί μέρους αδικήματα σημαντική είναι η αύξηση που παρουσιάζουν οι ληστείες στην Ελλάδα. Σε ένα χρόνο μόνο από 2.598 το 2006 πέρασαν σε 2.895 το 2007.

Στις πιο πρόσφατες στατιστικές της Ελληνικής Αστυνομίας για το Α' εξάμηνο του 2009 ανησυχητική εμφανίζεται η εικόνα για τη συμμετοχή των αλλοδαπών στην τέλεση πολλών εγκλημάτων².

Ειδικότερα και όσον αφορά τις ληστείες το ποσοστό συμμετοχής των αλλοδαπών ανέρχεται σε 49,46% (έναντι 50,54% των ημεδαπών). Για τις κλοπές-διαρρήξεις 50,87%, για τις ανθρωποκτονίες 37,57%, για τους βιασμούς 48,36%, για τα εγκλήματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης 55,13% ενώ αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία σε ορισμένα αδικήματα όπως παρακράση (98,78%), πλαστογραφία (95,67%) και παραβάσεις πνευματικής ιδιοκτησίας (90,72%).

Σχηματικά επιλέξαμε το έτος 2007 για να αποτυπώσουμε τη σημασία της παραβατικότητας των αλλοδαπών για το σύνολο της ελληνικής εγκληματικότητας.

Στατιστικά στοιχεία για την εγκληματικότητα στην Ελληνική Επικράτεια το 2007:

Ποσοστά συμμετοχή αλλοδαπών (Στοιχεία από τη ΔΔΑ/ΑΕΑ)			
Αδίκημα	Έλληνες δράστες	Αλλοδαποί	Ποσοστό αλλοδαπών (%)
Ανθρωποκτονίες	195	103	34,56%
Απάτες	415	104	20,03%
Βιασμοί	114	107	48,85%

1. Eurostat, Statistics in focus 36/2009, Crime and Criminal Justice, by C. Tavares, G. Thomas.

2. Ελληνική Αστυνομία - Κλάδος Ασφάλειας και Τάξης, Διεύθυνση Δημοσίας Ασφάλειας. Αύγουστος 2009.

Εκβιάσεις	131	51	28,02%
Κλοπές-διαρρήξεις	5.751	3.471	37,63%
Λαθρεμπορία	69	22	24,17%
Ληστείες	648	442	40,55%
Επαιτεία	70	468	86,98%
Πνευματική ιδιοκτησία	147	763	83,84%
Σεξ/κή εκμετάλλευση	304	244	44,52%
Πλαστογραφία	389	7.043	94,88%
Όπλα	1.714	449	20,75%
Σύνολο	9.947	1.3267	57,15%

Γίνεται πλέον φανερό από τα στατιστικά στοιχεία ότι υπάρχουν δύο εγκληματικότητες στην Ελλάδα. Εκείνη των ημεδαπών και εκείνη των αλλοδαπών. Αν αθροιστούν μάλιστα όλα τα αδικήματα η δεύτερη αντιπροσωπεύει ένα ποσοστό 57,15%. Ασφαλώς για ορισμένα αδικήματα ήταν αναπόφευκτο, δεδομένων των δυσκολιών που βιώνουν και της κατάστασης ανάγκης στην οποία βρίσκονται να τελούνται σχεδόν αποκλειστικά από αλλοδαπούς. Τα αδικήματα αυτά είναι η πλαστογραφία (7.043 αλλοδαποί έναντι 389 ημεδαπών), η επαιτεία (468 έναντι 70) και όσα αφορούν την πνευματική ιδιοκτησία (παράνομο CD κ.ά. 763 έναντι 147). Όμως αυτές είναι οι στατιστικές που στέλνονται στην Ευρώπη και αυτές παρουσιάζουν την εικόνα της χώρας μας στο εξωτερικό. Είναι, επομένως, μάλλον βέβαιο ότι αν αφαιρεθεί η εγκληματικότητα των αλλοδαπών τότε ο συνολικός αριθμός μειώνεται κατά ένα μεγάλο ποσοστό.

Το πρόβλημα των παράνομων αλλοδαπών είναι σημαντικό και πρέπει να αντιμετωπισθεί με σοβαρότητα και υπευθυνότητα. Είναι σαφές ότι το πρόβλημα της εργασίας των ξένων δεν είναι αποκλειστικά ελληνικό φαινόμενο. Υπάρχει και στις άλλες χώρες (Γαλλία με τους βορειοαφρικανούς, ΗΠΑ με τους μεξικανούς) όχι όμως με την έκταση και ένταση που εμφανίζεται στην Ελλάδα και τούτο για λόγους χωροταξικούς (τα ελληνικά σύνορα είναι ανοικτά για την παράνομη είσοδο μεγάλου αριθμού αλλοδαπών), δομικούς (ο κρατικός μηχανισμός είναι ανεπαρκής για να αντιμετωπίσει το φαινόμενο) αλλά και πολιτιστικούς (οι κοινωνικές αξίες περνούν στη χώρα μας βαθιά και παρατεταμένη κρίση). Η απουσία σωστής μεταναστευτικής πολιτικής έχει προκαλέσει σημαντικά προβλήματα. Κατ' αρχάς πρέπει να ξεκαθαριστούν ορισμένα πράγματα. Οι Έλληνες και η Ελλάδα πρέπει να είμαστε ευγνώμονες προς τους ανθρώπους αυτούς. Η συμβολή τους τόσο στην αγροτική, την οικοδομική και την τουριστική ανάπτυξη αλλά και τη βοήθεια στα νοικοκυριά είναι καθοριστική. Δεν έχει κανείς παρά να κάνει μια βόλτα στις οικοδομές, στις αγροτικές περιοχές αλλά και στα νοικοκυριά όπου κάποιος πρέπει να φυλάξει τα παιδιά ή τα ανήμπορα άτομα για να μπορέσουν οι γονείς να πάνε απρόσκοπτα στη δουλειά τους. Οι άνθρωποι όμως αυτοί «χρησιμοποιούνται» (στην ουσία ξεζουμίζονται σαν λεμόνια) γιατί είναι «οικονομικά συμφέροντες». Από τη στιγμή που θα διεκδικήσουν τα όποια οικονομικά ή κοινωνικά τους δικαιώματα, παύουν να ενδιαφέρουν τον έλληνα πολίτη και κατ' επέκταση το ελληνικό κράτος. Πρόσφατο παράδειγμα αποτελούν οι Αιγύπτιοι αλιεργάτες της Μυκονιάδας στη Θεσσαλονίκη που μόλις αποφάσισαν να οργανωθούν άρχισαν μάλλον να μας ενοχλούν. Κατά δεύτερον οι άνθρωποι αυτοί δεν είναι ούτε μηχανές ούτε σκλάβοι για να συμπεριφέρονται όπως εμείς θα το επιθυμούσαμε. Ζουν με ελάχιστους πόρους κοντά σε ανθρώπους των οποίων συχνά η αλαζονική συμπεριφορά καταντά μια ωμή πρόκληση γι' αυτούς. Η ανέχεια και η αδυναμία τις οποίες βιώνουν μπορούν να τους οδηγήσουν στην εγκληματικότητα σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό απ' ό,τι εμάς τους ημεδαπούς που ζούμε μέσα στην αδιαφορία της «ευημερίας» μας. Όταν λοιπόν εμφανισθεί αυτή η αναπόφευκτη και εν πολλοίς αναμενόμενη εγκληματικότητα των αλλοδαπών αντιδρούμε με εκφράσεις του τύπου: «τι ήθελε να έρ-

θει στην Ελλάδα αν δεν μπορεί να συμπεριφέρεται σαν άνθρωπος;». Τότε λοιπόν στρεφόμαστε προς την Πολιτεία για να μας σώσει από αυτή την «απειλή». Και επέρχεται στη συνέχεια μια μετακύλιση του προβλήματος και των ευθυνών. Η Πολιτεία επιφορτίζει τον κατασταλακτικό μηχανισμό να δείξει την πιο σκληρή και αυστηρή του μορφή για να ικανοποιηθούμε εμείς, η κοινή γνώμη. Μπλόκα, κλούβες, δημιουργία γκέτο είναι πολιτικές που υιοθετούνται για τη συγκυριακή αντιμετώπιση του προβλήματος. Με τη σειρά τους οι δικαστές, οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι και άλλοι φορείς που ασκούν εξουσία αισθάνονται έντονη την πίεση να δείξουν αυστηρότητα προς αυτούς τους ανθρώπους.

Επομένως πριν εκφράσουμε οποιαδήποτε μομφή προς την Πολιτεία για την ανυπαρξία πραγματικής μεταναστευτικής πολιτικής, ή στην Αστυνομία ή τα Δικαστήρια για την αυστηρή αντιμετώπιση των αλλοδαπών πρέπει να κάνουμε το δικό μας *mea culpa* και να ξεκαθαρίσουμε τι θέλουμε από αυτούς τους ανθρώπους. Θέλουμε «σκλάβους» που να μας υπακούουν μηχανικά ή συνεργάτες και βοηθούς με δικαιώματα; Διότι διαφορετικά πρόκειται για πολύ μεγάλη υποκρισία. Θέλω τον αλλοδαπό, τον χρειάζομαι αλλά με την παραμικρή παραπρωματική συμπεριφορά είναι για πέταμα (επαναπροώθηση στη Χώρα του).

III. Η μείωση της εγκληματικότητας σε ΗΠΑ και Καναδά

Μετά από δεκαετίες συνεχούς αύξησης της εγκληματικότητας στον Καναδά και στις ΗΠΑ, οι χώρες αυτές γνωρίζουν σημαντικές μειώσεις από τις αρχές της δεκαετίας του 1990. Πολλές εξηγήσεις δίνονται τελευταία στις ΗΠΑ για τους παράγοντες στους οποίους οφείλεται αυτή η μείωση, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται η αύξηση του αριθμού των αστυνομικών, η εφαρμογή πιο κατασταλακτικών μεθόδων από τα όργανα εφαρμογής του νόμου καθώς και η σημαντική αύξηση του αριθμού των εγκλείστων. Η ανάλυση που πραγματοποιήσε ο Καθηγητής Εγκληματολογίας του Πανεπιστημίου του Μόντρεαλ *Marc Ouimet*³⁻⁴ η σχετική με τις τάσεις της εγκληματικότητας για τέσσερις τύπους αδικημάτων μεταξύ 1991 και 2001 δείχνουν ότι παρόμοιες μειώσεις της εγκληματικότητας παρατηρούνται στον Καναδά χωρίς να έχουν υπάρξει σημαντικές αλλαγές στην αστυνομική καταστολή ή στον αριθμό των εγκλείστων. Έτσι οι δημογραφικοί, οικονομικοί και πολιτιστικοί παράγοντες φαίνεται να εξηγούν καλλίτερα την πτώση της εγκληματικότητας στη Β. Αμερική.

Η κουλτούρα του φόβου φαίνεται να χαρακτηρίζει τους αμερικανούς των ΗΠΑ, πράγμα που εξηγεί το μεγάλο αριθμό όπλων που αγοράζονται ή χρησιμοποιούνται για προσωπική προστασία.

Η εγκληματικότητα τόσο στις ΗΠΑ όσο και στον Καναδά γνώρισε μια σημαντική αύξηση στις δεκαετίες του 1960 και 1970.

Ανεξάρτητα από τις αντιρρήσεις για την αξία των εγκληματολογικών στατιστικών στο αν αποδίδουν την πραγματικότητα είναι γεγονός ότι κατά την περίοδο αυτή υπήρξε σημαντική αύξηση των εγκλημάτων βί-
ας και κατά της περιουσίας.

Από το 1990, όμως, επήλθαν σημαντικές αλλαγές. Τα στατιστικά δεδομένα για τα περισσότερα εγκλήματα δείχνουν μια μείωση τόσο σε Καναδά όσο και στις ΗΠΑ. Ανάλογη μείωση παρουσιάστηκε και σε πολλές χώρες της Ευρώπης (Αγγλία, Γερμανία), χωρίς παρ' ολ' αυτά να μπορούμε να μιλήσουμε για γενικευμένη τάση.

Παρά τις ομοιότητες μεταξύ Καναδά και ΗΠΑ σε οικονομικό και πολιτιστικό επίπεδο, υπάρχουν και σημαντικές διαφορές. Ο Καναδάς είναι μια χώρα με μεγαλύτερη ισότητα και με δικαιότερη ανακατανομή του εισοδήματος μεταξύ των πολιτών. Η πρόσβαση στην εκπαίδευση και

3. *Marc Ouimet*, "Oh, Canada! La baisse de la criminalite au Canada et aux Etats-Unis entre 1991 et 2002, *Revue Champ penal*, mars 2004.

4. *Blumstein*, *The Crime Drop in America* Wallman, 2000.

την υγεία είναι εξασφαλισμένη για όλους τους πολίτες ενώ δεν ισχύει το ίδιο στις ΗΠΑ. Υπάρχουν ακόμη, λιγότερο εμφανείς, διαφορές στο επίπεδο των προσωπικών (κοινωνικών) αξιών. Οι Καναδοί φαίνεται να είναι πιο ανεκτικοί ιδιαίτερα σε ζητήματα που αφορούν τη θρησκεία και τη σεξουαλική ταυτότητα.

Όσον αφορά την εξήγηση της μείωσης της εγκληματικότητας στις ΗΠΑ μετά το 1990 οι ειδικοί εντόπισαν τρεις παράγοντες: Τη δημογραφική εξέλιξη, τις πολιτικές και πρακτικές στο κεφάλαιο του εγκλεισμού και στη «σκληρήνση» των αστυνομικών πρακτικών.

Σχετικά με το δημογραφικό παράγοντα προσπαθούμε να εξηγήσουμε μια μείωση της εγκληματικότητας από τη μείωση του αριθμού των νέων που τελούν και τα περισσότερα αδικήματα. Αναφορικά με το δεύτερο παράγοντα ορισμένοι εγκληματολόγοι πιστεύουν ότι μια αύξηση του ποσοστού του αριθμού των κρατούμενων επιφέρει μια μείωση της εγκληματικότητας. Παρ' όλο που η άποψη αυτή δεν γίνεται δεκτή από όλους τους ειδικούς, παραμένει ανησυχητικό το γεγονός ότι το ποσοστό του εγκλεισμού στις ΗΠΑ συνέχισε να αυξάνεται μεταξύ 1995 και 2001 παρά τις συνεχείς μειώσεις της εγκληματικότητας.

Ο τρίτος παράγοντας που μπορεί να εξηγήσει τη μείωση της εγκληματικότητας είναι η αλλαγή στις αστυνομικές πρακτικές, όπως η υιοθέτηση πιο κατασταλτικών μεθόδων και η εφαρμογή της πολιτικής της μηδενικής ανοχής για τα μικρότερα εγκλήματα. Στο σημείο αυτό, πάντως, χρειάζεται επιφύλαξη δεδομένου ότι υπήρξε μείωση της εγκληματικότητας και σε πόλεις οι οποίες δεν άλλαξαν τίποτα σε σχέση με την αστυνομία τους.

Όσον αφορά τον Καναδά ο Καθηγητής *Marc Ouimet* αποδίδει τη μείωση τόσο σε ενδογενείς όσο και εξωγενείς παραμέτρους ανάλογα με το αν τοποθετούνται εντός ή εκτός του πεδίου εφαρμογής της ποινικής δικαιοσύνης.

Καταρχάς στη δεκαετία του 1990 δεν υπήρξε κάποια αυστηροποίηση στις πολιτικές των μηχανισμών εφαρμογής της ποινικής δικαιοσύνης. Μεταξύ 1991 και 2001 ο αριθμός των αστυνομικών και το ποσοστό του εγκλεισμού μειώθηκαν κατά 9% και 7% αντίστοιχα αντίθετα με αυτό που συνέβη στις ΗΠΑ όπου τα ποσοστά για την αστυνομία αυξήθηκαν κατά 10%, για τις φυλακές 42% και για την επιτήρηση στην κοινότητα κατά 24%.

Ένα εξαιρετικό παράδειγμα συνεργασίας μεταξύ των συνιστωσών του ποινικού συστήματος και άσκησης συνολικής και όχι συγκυριακής αντεγκληματικής πολιτικής αποτελεί το ακόλουθο: στις αρχές της δεκαετίας του 1990 οι δικαστικές στατιστικές του Καναδά έδειξαν μια αύξηση του αριθμού των ατόμων που καταδικάστηκαν καθώς και εκείνων που τους επιβλήθηκε η ποινή του εγκλεισμού. Τότε οι αρμόδιοι των σωφρονιστικών υπηρεσιών βρήκαν τρόπους να δεχτούν τα άτομα αυτά χωρίς να αυξηθεί ο συνολικός αριθμός των εγκλείσεων. Για παράδειγμα το Σχέδιο Νόμου 147 που ψηφίστηκε στο Κεμπέκ το 1991 επέτρεπε στο Διευθυντή μιας φυλακής να απολύσει έναν κρατούμενο (με επιτήρηση στην κοινότητα) μετά την έκτιση του 1/6 της ποινής. Η Κεντρική Σωφρονιστική Διεύθυνση ζήτησε από τους Διευθυντές των Καταστημάτων να απολύσουν το 83% των κρατούμενων για μη βίαια εγκλήματα μεταξύ του 1/6 και 1/3 της ποινής τους.

Τα δικαστήρια από την πλευρά τους προσέφυγαν σε νέα μέτρα αντικαθιστώντας την ποινή εγκλεισμού με τη φυλάκιση που θα εκτιθεί μέσα στην κοινότητα.

Σχετικά με τους εξωγενείς παράγοντες οι δημογραφικοί και οικονομικοί λόγοι επέδρασαν σημαντικά στη μείωση της εγκληματικότητας κατά τη δεκαετία του 1990. Η μείωση της εγκληματικότητας είναι αντίστοιχη με εκείνη του αριθμού των νέων ηλικίας 18-35 ετών που θεωρούνται ως «εγκληματικά ενεργές» ηλικίες. Τα στατιστικά στοιχεία καταδεικνύουν ότι ο αριθμός των ατόμων 20-34 ετών μειώθηκε κατά 18% μεταξύ 1990 και 2001 τόσο στον Καναδά όσο και στις ΗΠΑ. Όσον αφορά το δεύτερο εξωγενή παράγοντα, την οικονομία, πρέπει να το-

πισθεί ότι το ποσοστό της ανεργίας στον Καναδά μειώθηκε κατά 30% περίπου μεταξύ 1991 και 2001. Η βελτίωση των προοπτικών ένταξης στην αγορά εργασίας για τους νέους μπορεί να εξηγήσει εν μέρει τη μείωση της εγκληματικότητας. Έξωλλοι ο αριθμός των νοικοκυριών που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας μειώθηκε σημαντικά μεταξύ 1991 και 2001.

Επιπρόσθετα προς τους δύο αυτούς παράγοντες είναι πιθανό και άλλες παράμετροι να έπαιξαν κάποιο ρόλο όπως οι αλλαγές που επήλθαν στις κοινωνικές αξίες. Για παράδειγμα οι νίκες που πέτυχαν τα τελευταία 30 χρόνια τα φεμινιστικά κινήματα επηρέασαν τις κοινωνικές απόψεις στο κεφάλαιο της ενδοσυνζυγικής βίας και των σεξουαλικών επιθέσεων. Η βία σε όλες τις μορφές γίνεται όλο και λιγότερο αποδεκτή ενώ η ανεκτικότητα απέναντι στη διαφορετικότητα του «άλλου» αναπτύσσεται όλο και περισσότερο.

IV. Η ανάγκη εφαρμογής μιας συνολικής αντεγκληματικής πολιτικής⁵

Δεδομένων των ιδιαιτεροτήτων της ελληνικής εγκληματικότητας, όπως αναφέραμε παραπάνω (αλλοδαποί, εμπόριο ναρκωτικών, οργανωμένο έγκλημα) επιτακτική εμφανίζεται η χάραξη και άσκηση μιας συνολικής αντεγκληματικής πολιτικής. Για να καταλάβουμε τι εννοούμε θ' αρχίσουμε με ένα παράδειγμα της αντίθετης όψης. Η αντίδραση για τους «κουκουλοφόρους» αποτελεί κατεξοχήν παράδειγμα άσκησης συγκυριακής πολιτικής, μιας σπασμωδικής κίνησης που έγινε για να κατευναστεί η κοινή γνώμη. Αντίθετα όταν μιλάμε για συνολική αντεγκληματική πολιτική εννοούμε εκείνη η οποία λαμβάνει υπ' όψιν όλες τις παραμέτρους και τους φορείς που εμπλέκονται στη ρύθμιση ενός κοινωνικού προβλήματος και δεν περιορίζεται στους επίσημους μηχανισμούς κοινωνικού ελέγχου, την αστυνομία, τα δικαστήρια και τις φυλακές. Συγκεκριμένα όταν ο νομοθέτης επιθυμεί να περάσει μια νομοθεσία ποινικοποιώντας μια συμπεριφορά πρέπει να λάβει υπ' όψιν του ένα πλήθος παραγόντων από την άποψη της κοινής γνώμης για το θέμα: από το αν η αστυνομία, τα δικαστήρια και η σωφρονιστική διοίκηση θα εφαρμόσουν αλλά και αν είναι δυνατό να εφαρμόσουν σωστά αυτή τη νομοθεσία και, τέλος, σε ποιο σημείο πρέπει να εμπλακούν άλλο, κοινωνικοί φορείς αλλά και οι απλοί πολίτες στη ρύθμιση του προβλήματος με άξονα τις τρεις βασικές αρχές που πρέπει να διέπουν μια δημοκρατική κοινωνία, ήτοι την ελευθερία, τη δικαιοσύνη και την ισότητα⁶.

Τέλος απαραίτητη εμφανίζεται και η περιοδική αποτίμηση της εφαρμογής της συγκεκριμένης νομοθεσίας για να επέλθουν οι πιθανές αλλαγές που θα επιβάλουν οι νέες κοινωνικές πραγματικότητες.

Επέλεξα δύο περιπτώσεις-παράδειγματα άσκησης συνολικής αντεγκληματικής πολιτικής από την Καναδική Πρακτική. Την Ομοσπονδιακή νομοθεσία για τους νέους παραβατικούς και την αποζημίωση των θυμάτων (βίαιων) εγκλημάτων.

Το 1985 η καναδική νομοθεσία για τους νέους παραβατικούς έκανε μία μεταστροφή προς την αυστηροποίηση με βασική φιλοσοφία ότι ο νέος πρέπει να αναλάβει την ευθύνη των πράξεών του⁷.

Οι κύριοι παράγοντες που επέδρασαν προς την κατεύθυνση αυτή υπήρξαν αφ' ενός η υιοθέτηση έντονα βίαιων συμπεριφορών (φόνων, ληστειών) από ολοένα και πιο νέα παιδιά και αφ' ετέρου η καταλυτική επίδραση της κατασταλτικής πολιτικής της γείτονας χώρας, των ΗΠΑ.

Το 2003, ο Καναδός νομοθέτης, αντίθετα προς τον ισχυρό γείτονα, αναγνώρισε την αποτυχία της κατασταλτικής πολιτικής επανερχόμενος στο «προνοιακό» πρότυπο χωρίς να ξεχνά, βέβαια, το βασικό στόχο της

5. Βλ. Α. Μαγγανά, Θέματα Εγκληματολογικά και Ποινικού Δικαίου, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, 1999.

6. Βλ. Α. Μαγγανά, Ιδιαίτερα ζητήματα Ποινικού Δικαίου ..., Αθήνα 2006.

7. Ibid.

προστασίας του κοινού. Η προστασία αυτή θα επιτευχθεί, όμως, όχι μέσω τιμωρητικών μέτρων αλλά μέσω μιας θετικής προοπτικής στηριζόμενης στην επανένταξη και επανακοινωνικοποίηση του νέου.

Όπως αναφέραμε, ήδη, αν και οι νέοι γνωρίζουν ότι αυτό που κάνουν δεν είναι σωστό, δεν ανταλαμβάνονται, πάντοτε, τη φύση και τις συνέπειες των πράξεών τους. Επιπλέον μερικοί νέοι δεν έχουν στη διάθεσή τους, μέσα στην κοινότητα όπου ζουν, τις αναγκαίες υποδομές και συμβουλές καθώς και την υποστήριξη που χρειάζονται για ν' αλλάξουν τη συμπεριφορά τους και ν' απομακρυνθούν από τις κακές παρέες.

Πολλές διατάξεις της νέας νομοθεσίας επιτρέπουν μια ατομική παρέμβαση για να ενημερωθούν οι νέοι. Τόσο οι αστυνομικοί όσο και οι εισαγγελείς και οι δικαστές έχουν την εξουσία να προειδοποιήσουν τους νέους ότι η συμπεριφορά τους δεν είναι αποδεκτή και να τους επιστήσουν την προσοχή για την πιθανότητα σοβαρότερων συνεπειών σε περίπτωση υποτροπής. Παράλληλα ενθαρρύνεται η προσφυγή στις συμβουλευτικές ομάδες στα διάφορα στάδια της διαδικασίας. Αυτό επιτρέπει στους νέους μαζί με τα θύματα, τα μέλη της οικογένειάς τους και άλλους παρεμβαίνοντες να συμμετάσχουν στην προσπάθεια κατανόησης των συνεπειών της συμπεριφοράς τους και να βρουν τα μέσα επανόρθωσης.

Τέλος διευρύνθηκαν οι δυνατότητες επιβολής ποινών. Εκτός από την αποκατάσταση-αποζημίωση ή την κοινωφελή εργασία που επιτρέπουν στους νέους να αποκαταστήσουν ένα μέρος της βλάβης που προξένησαν οι νέες ποινές προβλέπουν μια στενή παρακολούθηση και μια βοήθεια μέσα στην κοινότητα. Η αλλαγή της συμπεριφοράς των ανηλίκων μέσα στα πλαίσια της κοινότητας είναι ιδιαίτερα σημαντική για το χειρισμό της νεανικής παραβατικότητας. Οι ποινές προβλέπουν μια διαταγή να παρακολουθήσει ο νέος ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα, να του παρασχεθεί βοήθεια ή να βρίσκεται υπό συνεχή παρατήρηση.

Μια από τις σημαντικές αλλαγές της νέας νομοθεσίας σε σχέση με την παλαιά είναι ότι η προστασία του κοινού θα επιτευχθεί μέσω της κοινωνικής επανένταξης του νέου. Εξάλλου η περίοδος κράτησης θα ακολουθηθεί από μια περίοδο επιτήρησης στην κοινότητα, δεδομένου ότι οι μελέτες έχουν καταδείξει ότι η μεταχείριση του νέου μέσα στα πλαίσια της κοινότητας είναι πιο αποτελεσματική από τον εγκλεισμό. Τότε σχεδιάζεται και η κοινωνική επανένταξη λαμβανομένων υπ' όψιν των αναγκών του νέου όπως εκδηλώθηκαν κατά την περίοδο του εγκλεισμού. Η νέα νομοθεσία επιτρέπει μια συνολική προσέγγιση του προβλήματος. Ο παλαιός νόμος δεν έδινε αρκετή θέση στα θύματα, την οικογένεια, τους συγγενείς, την κοινότητα και τους ειδικούς. Συχνά η εγκληματικότητα των νέων αποτελεί ένα σύνθετο φαινόμενο. Η συμμετοχή και άλλων ειδικών επιτρέπει να κατανοήσουμε και να υποστηρίξουμε καλύτερα τα θύματα, τους ίδιους τους νέους, τις οικογένειες και την κοινότητα που καταβάλλουν προσπάθειες για να αντιμετωπίσουν την εγκληματική συμπεριφορά με τρόπο εποικοδομητικό και ουσιαστικό.

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονισθεί η παράλληλη λήψη μέτρων μη νομοθετικού χαρακτήρα όπως μια αύξηση της χρηματοδότησης στις Επαρχίες του Καναδά από την Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση, μια πολιτική λήψης μέτρων για την πρόληψη του εγκλήματος, η δημιουργία νεωτεριστικών και αποτελεσματικών προγραμμάτων, η κατάρτιση ειδικών, η διενέργεια ερευνών και η καθιέρωση συνεργασίας με άλλους φορείς που ασχολούνται με τους νέους (εκπαίδευση, προστασία της νεότητας, υγεία).

Ένα άλλο παράδειγμα συνολικής αντιμετώπισης της εγκληματικότητας είναι οι προσπάθειες και οι πρωτοβουλίες του Καναδά για την αποζημίωση, από το Κράτος, των θυμάτων εγκλημάτων βίας. Ειδικότερα για την Επαρχία του Κεμπέκ ο Νόμος για αποζημίωση των θυμάτων εγκληματικών πράξεων υπάρχει από το 1972⁸. Ψηφίζοντας αυτό το Νόμο η Κυβέρνηση του Κεμπέκ λάβαινε υπ' όψιν τα κοινωνικά προβλήματα που προκαλούσε μια αυξανόμενη εγκληματικότητα γενικότερα και ει-

δικότερα απέναντι στα θύματα βίας. Στις περισσότερες περιπτώσεις τα θύματα δεν μπορούσαν να αποζημιωθούν για τις βλάβες που υπέστησαν, δεδομένου ότι, στη μεγάλη πλειοψηφία των υποθέσεων ο δράστης ήταν αναξίπιστος ή δεν είχε ανακαλυφθεί.

Από τότε που ψηφίσθηκε ο νόμος τα θύματα βίας που είχαν υποστεί σωματική βλάβη ή ψυχολογικό ή νευρικό σοκ από την τέλεση του εγκλήματος μπόρεσαν να επωφεληθούν από τα μέτρα που πρότεινε ο Νόμος. Από την ψήφιση του Νόμου ο αριθμός των πολιτών που αποζημιώθηκαν δεν σταμάτησε να αυξάνεται. Έτσι ενώ το 1972 έγιναν δεκτές 148 αιτήσεις, το 2007 έφθασαν τις 4.810.

Από την ίδρυση της η Διεύθυνση για την αποζημίωση θυμάτων δέχθηκε περισσότερες από 87.000 αιτήσεις καταβάλλοντας αποζημιώσεις ύψους 894 εκατ. δολαρίων.

V. Παρατηρήσεις

Όπως προαναφέραμε η εγκληματικότητα μπορεί να μειωθεί με δύο τρόπους: Με την υιοθέτηση και εφαρμογή πιο κατασταλτικών μεθόδων και την αύξηση του αριθμού των εγκλείσεων αλλά και με τη βελτίωση των οικονομικών συνθηκών διαβίωσης και την αποδοχή νέων κοινωνικών και πολιτιστικών αξιών που θα στηρίζονται στην ανεκτικότητα και στο σεβασμό προς τον άλλο. Ασφαλώς ο δεύτερος πιο ήπιος δρόμος είναι προτιμότεος εφόσον συνάδει με τις αρχές μιας ελεύθερης και δημοκρατικής κοινωνίας.

Απαραίτητη εμφανίζεται η χάραξη μιας συνολικής αντεγκληματικής πολιτικής, η οποία θα αντιμετωπίζει σφαιρικά τις προβληματικές καταστάσεις που είθισται να ονομάζουμε εγκλήματα. Και όταν μιλάμε για μια τέτοια πολιτική δεν περιοριζόμαστε ασφαλώς στη βελτίωση της λειτουργίας των μηχανισμών καταστολής και πάταξης του εγκλήματος μέσω της επιβολής και της εκτέλεσης των ποινών. Εννοούμε μια προληπτική αντεγκληματική πολιτική, η οποία περιλαμβάνει δράσεις σε πολλούς τομείς όπως μέτρα για τη νεότητα, τους μετανάστες, τιςτικοποιημένες γυναίκες τα θύματα εγκληματικών πράξεων αλλά και μέτρα περιστασιακής πρόληψης όπως καλύτερη επιτήρηση και φωτισμό των δρόμων. Ιδιαίτερα για την Ελλάδα άμεση προτεραιότητα αποτελεί η χάραξη μιας πραγματικής και ρεαλιστικής μεταναστευτικής πολιτικής. Στο κεφάλαιο της καταστολής αναγκαία εμφανίζεται η συνεργασία και ο συντονισμός των ενεργειών των διαφόρων συνιστωσών για την εξακρίβωση, παραπομπή, εκδίκαση της υπόθεσης και για την επιλογή των ενδεδειγμένων μέτρων στον παραβάτη. Όλες οι παραπάνω δραστηριότητες πρέπει να γίνονται μέσα στα πλαίσια της αρχής της νομιμότητας. Η προσφυγή στα εναλλακτικά μέτρα, η διαμεσολάβηση και η αποκαταστατική δικαιοσύνη πρέπει να χρησιμοποιούνται όσο συχνότερα γίνεται. Τα ίδια ισχύουν και για το στάδιο εκτέλεσης των μέτρων που επιβλήθηκαν αλλά και για το πολύ σημαντικό ζήτημα της κοινωνικής επανένταξης του δράστη αλλά και της φροντίδας για τα θύματα.

Ασφαλώς ο σχεδιασμός μιας τέτοιας αντεγκληματικής πολιτικής δεν είναι ούτε εύκολος ούτε μπορεί να έχει άμεσα αποτελέσματα, όμως έχει παρέλθει ο χρόνος όπου μια τέτοια πολιτική περιοριζόταν στην αστυνομία, τα δικαστήρια και τις φυλακές. Σήμερα το έγκλημα (πρέπει να) αντιμετωπίζεται συνολικά και όχι σαν μεμονωμένη ενέργεια ενός ατόμου. Είτε το θέλουμε είτε όχι πρέπει να ασχοληθούμε με το θέμα του τι το προκάλεσε. Μια πολιτική που απευθύνεται στα αίτια του εγκλήματος έχει πολύ περισσότερες πιθανότητες να προκαλέσει μια μείωση της εγκληματικότητας. Το πολυσυζητημένο Ινστιτούτο Αντεγκληματικής Πολιτικής εμφανίζεται αναγκαίο και απαραίτητο για το σχεδιασμό, την εφαρμογή και αποτίμηση και τον συντονισμό των πολυσύνθετων στρατηγικών που απαιτούνται.

8. IVAC, Ετήσια έκθεση για το 2007, Quebec, 2008.